

1
-18
DEFINIŠUVDNA GII LEA MÁNNÁ

2
II MAKKÁR GE VEALAHEAPMI

3
MÁNNÁI BUOREMUS

4
MÁNÁID VUOIGATVUOĐAID OLLAŠUHTTIT

5
MÁNÁID OVDÁNEAPMI GO BEARAŠ BAGADALLÁ

6
EALLIN, BIRGEN JA AHTANUŠŠAN

7
NAMMA JA NATIONALITEHTA

8
IDENTITEHTA

9
DOALAHIT BEARRAŠIID OVTTAS

10
OKTAVUOHTA VÁNHEMIIGUIN GEAT LEAT OLGORIIKKAS

11
SUODJALUS VEAGALDOALVUMA VUOSTÁ

12
MÁNÁID OAVILIIDDA ÁKTEJUPMI

13
CEALKINFRIDD-JAVUOHTA

14
JURDDAŠAN- JA OSKKUFRIDDJAVUOHTA

15
ÁLGGAHIT DAHJE OASSÁLASTIT JOAVKKUIN

16
VUOIGATVUOHTA PRIVÁHTAEALLIMII

17
DIEHTU OLÁMUTTOS

18
VÁNHEMIID OVDDASVÁSTÁDUS

19
SUODJALUS VEAHKAVÁLDÁLAŠVUOĐA VUOSTÁ

20
MÁNÁT GEAIN II LEAT BEARAŠ

21
MÁNÁT GEAT LEAT ADOPTEREJUVVON

22
MÁNÁT GEAT LEAT BÁHTAREAMEN

23
MÁNÁT GEAIN LEA DOAIMMAHEHTTEJUPMI

24
DEARVVAŠVUOHTA, ČÁHCI, BORRAMUŠ, BIRAS

25
MÁNÁID ÁSSANBÁIKKI ÁRVVOŠTALLAN

26
SOSIÁLA JA EKONOMALAŠ VEAHKKI

27
BORRAMUŠ, BIKTASAT JA OADJEBAS RUOKTU

28
OAHPPU OLÁMUTTOS

29
OAHPU ULBMIL

30
UNNITLOGUID KULTUVRAT, GIELAT JA OSKU

31
VUOINJASTEAPMI, STOAHKAN, KULTUVRA, DÁIDDA

32
SUODJALUS VAHÁTLAŠ BARGGU VUOSTÁ

33
SUODJALUS NARKOTIHKKA VUOSTÁ

34
SUODJALUS SEKSUÁLALAŠ BOASTTUGEAVAHEAMI VUOSTÁ

35
HEHTTET OLMMOŠGÁVPPAŠEAMI

36
SUODJALUS ÁVKKÁSTALLAMA VUOSTÁ

37
MÁNÁT GIDDAGASAS

38
SUODJALUS SOAĐIS

39
VEAHKKI ILLASTEAMI JA SKÁIDNEMA MANJNEL

40
MÁNÁT GEAT RIIHKOT LÁGA

41
BUOREMUS LÁHKA GUSTO MÁNÁIDE

42
BUOHKAT FERTEJIT DOVDAT MÁNÁID VUOIGATVUOĐAID

43-54
MAINNA LÁGIIN KONVENŠUVDNA DOAIMBÁ

MÁNÁIDVUOIGATVUOĐAT

ONA KONVENŠUVDNA MÁNÁID VUOIGATVUOĐAID BIRRA

<p>7</p> <p>Buot mánát galget registrerejuvvot go riegiid ja oázžut dakkár nama maid ei-seválddit leat dohkkehan. Mánás galgá stáhtaborgárvuohta (gullat ovttá riikii). Go lea vejolaš, de galget mánát dovdat iežaset vanhemiid ja ahte vanhemat áimmahuššet sin.</p>	<p>6</p> <p>Buot mánáin lea vuoigatvuohta eallit. Eiseválddit galget bearráigeahččat ahte mánát birgejit ja ovdánit buoremus lági mielde.</p>	<p>5</p> <p>Eiseválddit galget diktit bearrašiid ja báikkálaš servodagaid bagadallat iežaset mánáid movt geavahit vuoigatvuodaid. Bagadallan galgá čuovvut máná ovdáneami, ja mađi boarráset máná šaddá, dađi unnit bagadallama dárbašit sii.</p>	<p>4</p> <p>Eiseválddit galget bargat buot maid sáhttet ahte mánát sin riikkas olahit buot vuoigatvuodaid mat leat dán konvenšuvnnas.</p>	<p>3</p> <p>Go ollesolbmot mearridit juoidá, de galget álo jurddašit mii lea buoremus mánáide. Eiseválddit galget bearráigeahččat ahte mánát suodjaluvvojit ja ahte vanhemat dahje eará ollesolbmot áimmahuššet sin go lea dárbu dasa. Eiseválddit galget bearráigeahččat ahte sii geat áimmahuššet mánáid, barget buori barggu.</p>	<p>2</p> <p>Mánáidvuoigatvuodát gusket buot mánáide beroškeahhtá geat sii leat, gos sii orrot, makkár giela sii háppet, makkár osku sis lea, maid sii jurddašit, makkárat leat olggos oaidnit, makkár sohkaeallái gullet, leažžá go doaimmahehttejuvpmi, ležžet go rigggát dahje geafit. Guoská maid beroškeahhtá geat sin vanhemat dahje bearrašat leat dahje makkár osku dahje bargu sin vanhemiin dahje bearrašiin lea. Ii oktage máná galgga meannuduvvot eahpevuoiggalaččat, beroškeahhtá mii leažžá sivva.</p>	<p>1</p> <p>Buohkat geat leat vuollil 18 jagi, rehkenastojuvvot mánán.</p>
<p>14</p> <p>Mánát ožžot jurddašit máid dáhttot, oaivvildit maid dáhttot ja oskut masa dáhttot, go fal ii gáržžit earáid vuoigatvuodaid. Vanhemat sáhttet bagadallat mánáid geavahit dán vuoigatvuoda. Mađi boarráset mánát šaddet, dađi unnit bagadallama dárbašit sii.</p>	<p>13</p> <p>Mánáin lea ollásit vuoigatvuohta juogadit earáiguin dan maid sii ohppet, jurdagiid ja dovdduid, go háleštit, tevdnejit, čállet dahje eará láhkai, go fal eai earáid skáidne.</p>	<p>12</p> <p>Mánáin lea ollásit vuoigatvuohta muitalit iežaset oaivviliid buot áššiin mat gusket sidjiide. Ollesolbmot galget guldalit ja váldit mánáid oaivviliid duođaš.</p>	<p>11</p> <p>Eiseválddit galget hehttet ahte mánát dolvojuvvot lobihemiid eret riikkas – ovdamearkan nubbi vanhene veagal doalvu dahje veagal doallá olgoriikkas go nubbi vanhene ii leat dasa ovttá oaivviliid.</p>	<p>10</p> <p>Jus okta máná orru eará riikkas go su vanhemat, galget eiseválddit diktit máná ja vanhemiid mátkkoštit, vai sáhttet doallat oktavuoda ja ovttastallat.</p>	<p>9</p> <p>Mánáid ii galgga sirret eret vanhemiin earret dalle jus vanhemat eai áimmahuša sin doarvái bures - ovdamearkan jus nubbi vanhene skáidne dahje ii váldde vára ovttá mánás, dahje jus vanhemat eai oro ovtas. Mánáin lea beroškeahhtá vuoigatvuohta doallat oktavuoda goappašat vanhemiiguin, earret dalle jus dat ii leat buorre mánái.</p>	<p>8</p> <p>Mánáin lea vuoigatvuohta sin iežaset identitehtii - dokumeanttat mat čájehtit geat sii leat, mas čuožžu sin namma, stáhtaborgárvuohta ja bearašdilli. Ii oktage oáččo váldit dien eret sis, muhto jus nu dáhpáhuvvá, galget eiseválddit veahkehit máná oázžut identitehtas ruovttoluotta jodánit.</p>
<p>21</p> <p>Go mánát adopterejuvvot, de lea dehálemus dahkat dan mii lea buoremus sidjiide. Jus muhtin máná ii sáhte áimmahuššat doarvái bures iežas riikkas – ovdamearkan orrut eará bearraša luhtte – de sáhtta son adopterejuvvot eará riikii.</p>	<p>20</p> <p>Buot mánáin geaid bearrašat eai sáhte váldit vára sis, lea vuoigatvuohta ahte ollesolbmot, geat váldet vára mánás, atnet árvvus su oskku, kultuvrra, giela ja eará dilálašvuodaid máná eallimis.</p>	<p>19</p> <p>Eiseválddit galget suodjalit vai mánát eai gillá veahkaválddalašvuoda, boasttugeavaheami ja fuolahusváilli sin bealis geat bearráigeahččat sin.</p>	<p>18</p> <p>Vanhemiin lea váldoovddas-vástádus mánáid bajásšaddamii. Jus muhtin mánás eai leat vanhemat, de lea eará ollesolbmui ovdasvástádus. Sii gohčoduvvojit ‘váldoovddas’. Vanhemat ja ovdagoziheaddjit galget álo jurddašit mii lea buoremus mánái. Eiseválddit galget veahkehit sin. Jus mánás leat goappašat vanhemat, galgaba goappašat vástádit máná bajásšaddamii.</p>	<p>17</p> <p>Buot mánáin lea vuoigatvuohta gullat dieđuid sihke interneahtha, rádio, tv, áviissaid, girjiid ja eará gálduid bokte. Ollesolbmot galget áimmahuššat ahte dieđut maid mánát ožžot, eai vahágahte sin. Eiseválddit galget ávžžuhit mediaid juohkit dieđuid ieš gudet gálduin, dakkár gillii maid buot mánát áddejit.</p>	<p>16</p> <p>Buot mánáin lea vuoigatvuohta priváhta eallimii. Láhka galgá suodjalit mánáid priváhta eallima, bearraša, ruovttu, gula-hallama ja gáhttet šolžžain dahje fallehemiin.</p>	<p>15</p> <p>Buot mánát ožžot leat fárus dahje álggahit joavkkuid dahje servviid, ja sii sáhttet deaivvadit earáiguin, go fal eai vahágahte eará olbmuid.</p>
<p>28</p> <p>Buot mánáin lea vuoigatvuohta oázžut oahpu. Vuoddooahppu galgá leat nuvttá. Joatkkaoahppu ja alit oahppu berre leat vejolaš juohke mánái. Mánáid berre ávžžuhit váldit nu alla oahpu go vejolaš. Stivrejuvpmi skuvllas galgá atnit árvvus mánáid vuoigatvuodaid, ja veahkaválddalašvuoha ii galgga goassege geavahuvvot.</p>	<p>27</p> <p>Mánáin lea vuoigatvuohta borramuššii, biktasiidda ja oadjebas ásanbáikái nu ahte sáhttet ahtanuššat buoremus lági mielde. Eiseválddit galget veahkehit bearrašiid ja mánáid geain ii leat várra dasa.</p>	<p>26</p> <p>Eiseválddit galget addit ruđaid dahje eará doarjaga veahkehit mánáid geafes bearrašiin.</p>	<p>25</p> <p>Buot mánáin geat eai oro ruovttus go dárbašit ovdasmorraša, suodjalusa dahje dearvvašvuoda-veahki, lea vuoigatvuohta oázžut dássedit árvvoštallojuvvot ássanbáikki oaidnit ahte buot máná bures ja lea go dat ain buoremus báiki mánái.</p>	<p>24</p> <p>Mánáin lea vuoigatvuohta buoremus vejolaš dearvvašvuoda veahkkái, ráinnas juhkančáhái, dearvvašlaš borramuššii ja ráinnas ja oadjebas birrasii gos orru. Buot ollesolbmot ja mánát galget oázžut dieđuid mainna lágiin sáhttet doalahit oadjebassan ja dearvvašin.</p>	<p>23</p> <p>Buot mánáin geain lea doaimmahehttejuvpmi, lea vuoigatvuohta beassat eallit dievaslaš ja buoremus lági mielde eallima. Eiseválddit galget jávkadit buot mii hehtte doaimmahehttejuvvon máná šaddat iešbirgejeaddjin ja doaimmat aktiivvalaččat servodagas.</p>	<p>22</p> <p>Buot mánát geat fárrejit eret iežaset riikkas eará riikii de go báhtareaddjit (go ii leat oadjebas dilli sidjiide sin ruovtturiikkas), galget oázžut veahki ja suodjalusa ja galget leat seamma vuoigatvuodát de go mánáin geat leat riegiid dien riikkas.</p>
<p>35</p> <p>Eiseválddit galget bearráigeahččat ahte mánát eai váldo gitta dahje vuvdo dahje váldo fárrui eará riikkaide dahje báikkiide gos geavahit sin.</p>	<p>34</p> <p>Eiseválddit galget suodjalit mánáid buot lágan seksuálalaš illasteamis ja boasttugeavaheamis, maiddái olbmuid vuostá geat bággejit seksa mánáiguin mávssu ovddas dahje geat govvejit seksualiserejuvvon govaid dahje filmmaid sis.</p>	<p>33</p> <p>Eiseválddit galget suodjalit mánáid vai eai geavat, ráhkat, fievrreit dahje vuovdde narkotihka.</p>	<p>32</p> <p>Mánáin lea vuoigatvuohta suodjaluvvot eret barggu mii lea váralaš dahje čuočá oahpu váldit, dearvvašvuotii dahje ahtanuššamii. Jus mánát barget, de lea sis vuoigatvuohta leat oadjebasat ja oázžut vuoiggalaš báikká.</p>	<p>31</p> <p>Buot mánáin lea vuoigatvuohta vuoigastit, astoáigái ja stoahkat ja leat fárus kultuvrralaš ja hutkás doaimmain.</p>	<p>30</p> <p>Buot mánáin lea vuoigatvuohta geavahit su iežas giela, su kultuvrra ja oskku – vaikko diet livčče ge earálaganat go dan mat eanetlogus leat geat orrot riikkas.</p>	<p>29</p> <p>Mánáid oahppu galgá veahkehit sin ahtanuššat sin persovnnalašvuoda, attáldagaid ja iešvuodaid ollislaččat. Oahppu galgá oahpahit mánáide sin vuoigatvuodaid ja atnit árvvus earáid vuoigatvuodaid, kultuvrraid ja erohusaid. Oahppu galgá veahkehit mánáid eallit ráfálaččat ja suodjalit birrasa.</p>
<p>42</p> <p>Eiseválddit galget muitalit dán konvenšuvnna birra mánáide ja ollesolbmuide, vai buohkat dovdet mánáid vuoigatvuodaid.</p>	<p>41</p> <p>Jus lágat ovttá riikkas suodjalit mánáid vuoigatvuodaid buorebut go dát konvenšuvdna, de galget dat lágat geavahuvvot.</p>	<p>40</p> <p>Mánát geat siva-hallojit rihkkon lága, sis lea vuoigatvuohta oázžut veahki advokáhtas ja meannuduvvot vuoiggalaččat. Berrejit leat mánga ortnega veahkehit dieđ mánáid šaddat buori miellahtun servodagas. Giddagas galgá leat mañemus čovaddus.</p>	<p>39</p> <p>Mánáin lea vuoigatvuohta oázžut veahki jus leat skáidnašuvven, hilgojuvvon, illastuvvon, meannuduvvon bahás dahje gillán soadis, vai ožžot fas ruovttoluotta dearvvašvuoda ja árvvu.</p>	<p>38</p> <p>Mánáin lea vuoigatvuohta suodjaluvvot soadis ja riidduin. Ii oktage máná vuollil 15 jagi sáhte leat mielde soahtevagas dahje leat fárus soahtamin.</p>	<p>37</p> <p>Mánát geat siva-hallojit rihkkon lágaid, eai galgga goddojuvvot, illastuvvot, meannuduvvot issorasat, dubmejuvvot eallinahkái giddagassii dahje leat giddagasas olles olbmuiguin. Giddagas galgá leat buot mañemus čovaddus ja bistit nu oanehaččat go vejolaš. Mánát giddagasas galget oázžut juridihkalaš veahki ja vejolašvuoda doallat oktavuoda iežaset bearrašiiguin.</p>	<p>36</p> <p>Mánáin lea vuoigatvuohta suodjaluvvot buot lágan geavahemiid vuostá vaikko eai leat namuhuvvon earenoamážit dán konvenšuvnnas.</p>

ONA KONVENŠUVDNA MÁNÁID VUOIGATVUODÁID BIRRA – MÁNÁID VERŠUVDNA (SÁMEGIELLA)

ONa konvenšuvdna mánáid vuoigatvuodaid birra – maiddái gohčoduvvon mánáidvuoigatvuohtan – lea dehálaš šiehtadus riikkaid gaskkas geat leat lohpidan suodjalit mánáid vuoigatvuodaid. Konvenšuvdna lea šiehtadus mánggaid riikkaid ja álbmogiid gaskal.

Konvenšuvdna mánáid vuoigatvuodaid birra čilge geat leat mánát, makkár vuoigatvuodát sis leat, ja eiseválddiid ovdasvástádus. Buot vuoigatvuodát leat čadnon oktii, buohkat leat seammá dehálaččat ja ii mihkkege galgga váldot eret mánás

Dán čállosa doarju ON mánáidlávdegoddi

43-54

43 rájes 54 rádjái. Diet artihkkalat čilgejit movt eiseválddit, ON – maiddái ON mánáidlávdegoddi ja UNICEF – ja eará searvvit barget vai buot mánát galget oázžut ollašuvvat iežaset vuoigatvuodaid.